

STOCKHOLMS UNIVERSITET
Sociologiska institutionen

SLAGEN MAN

- fyra former av mansmisshandel

Camilla Palmberg & Heidi Wasén

Examensarbete på påbyggnadskurs i sociologi
Vårterminen 2003
Handledare: Patrik Aspers

SAMMANFATTNING

Av den misshandel som förekommer inom hemmets väggar är kvinnomisshandeln den mest uppmärksammade i både media och i forskning. Uppsatsens syfte är att genom djupintervjuer med män som blivit misshandlade av sina fruar, sambos eller flickvänner nå kunskap om männens subjektiva upplevelser av misshandeln. Vi har fokuserat på tre teman, det första är formen för misshandelns utövande, det andra är männens öppenhet om misshandeln och det tredje är männens kontakt med myndigheter. Vi speglar vårt material mot tidigare forskning rörande våld i hemmet, både vad gäller kvinnomisshandel och mansmisshandel. De teorier kring kvinnomisshandel som används i uppsatsen bygger till stor del på tankegångar från sociologen Eva Lundgren och Margareta Hydén. Teorier kring mansmisshandel har hämtats från amerikansk och brittisk forskning, utförd av bl a Richard J Gellers, Murray A Straus samt George J Malcolm, då det inte gick att finna någon svensk forskning inom området.

Vi har i denna uppsats utfört en kvalitativ studie där vi har genomfört djupintervjuer med sju män. Intervjuerna var löst strukturerade med frågor som följde upp de olika männens individuella upplevelser. I intervjuerna framkommer mönster som resulterar i fyra olika typer av misshandel; fysisk misshandel, psykisk misshandel, ekonomisk misshandel/utnyttjande och psykisk misshandel som kan kopplas till barn. Förutom de fyra olika formerna för misshandeln kunde även dessa fem teman urskiljas: förklaringar och förståelse för kvinnornas beteende, kontakter med mansjourer och andra föreningar, öppenhet om misshandeln och reaktioner de fått, falska anmälningar och beskyllningar till myndigheter samt mötet med myndigheter.

Gemensamt för huvudparten av dessa sju män är att de har utsatts för minst två typer av misshandel av sina kvinnliga partners och att de olika typerna av misshandel förekommer i olika sammansättningar. Männen uttrycker en djup smärta över vad de har genomgått och som några av männen fortfarande genomgår varje dag. Dessa män är en osynlig grupp i samhället, vilket troligtvis är anledningen till att de inte förekommer i diskursen om misshandel inom hemmet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING.....	1
Syfte och frågeställning.....	2
Definition av begreppet misshandel.....	2
TIDIGARE FORSKNING.....	4
Kvinnomisshandel.....	4
Förklaringsmodeller för kvinnomisshandel.....	4
Konsekvenser av våldet.....	6
Polisanmälningar samt kontakter med sjukvården.....	6
Efter separationen.....	8
Bemötande i samhället.....	8
Mansmisshandel.....	9
Våld i homosexuella förhållanden.....	11
Sammanfattning.....	11
METOD, DATA OCH ETISKA ASPEKTER.....	13
Intervjupersonerna.....	16
Intervju och intervjufrågor.....	16
RESULTAT.....	17
Fysisk misshandel.....	18
Psykisk misshandel.....	19
Psykisk misshandel som kan kopplas till barn.....	20
Ekonomiskt utnyttjande.....	22
Förklaringar och förståelse för kvinnornas beteende.....	23
Kontakter med mansjourer, Föräldrar i Sverige och andra föreningar.....	24
Öppenhet om misshandeln och reaktioner männen fått.....	24
Falska anmälningar och beskyllningar till myndigheter.....	25
Mötet med myndigheter.....	26

DISKUSSION..... 28

SLUTSATSER..... 33

LITTERATURLISTA

BILAGA

INLEDNING

Av den misshandel som förekommer inom hemmets väggar är kanske kvinnomisshandeln den mest uppmärksammade både i media och i forskning. Uppgifterna om hur vanligt förekommande kvinnomisshandel är i Sverige varierar, men enligt en undersökning har 40 procent av alla kvinnor och 46 procent av de frånskilda kvinnorna utsatts för våld eller hot om våld från manliga partners (Lundgren et al. 2001:8).

Enligt vissa amerikanska och engelska undersökningar är det dock, i ett förhållande, lika vanligt att kvinnor misshandlar män som att män misshandlar kvinnor (Gelles et al. 1981;Malcolm 1994;Straus 1993:68-69). Emellertid har dessa undersökningar inte fått några konsekvenser vare sig för forskningen om misshandel i hemmen eller för samhällsdebatten om våld i hemmet i Sverige. Man kan fråga sig om orsakerna till detta; blir inte män i Sverige misshandlade av sina kvinnliga partners eller är inte ämnet samhällseligt intressant? Blir männen misshandlade men väljer att tåga om detta? Att dessa mönster av våldshandlingar förekommer i USA och Storbritannien torde tyda på att mansmisshandel där förövaren är en kvinna förekommer även här, i varje fall i någon utsträckning (Ekselius 1983:63). Men trots uppgifter om hur frekvent denna typ av mansmisshandel är, är det svårt att finna uppgifter om hur misshandeln ser ut och hur den upplevs av männen. Därför vill vi med denna uppsats bidra till att öka och fördjupa kunskapen om männens egna erfarenheter av misshandeln, då den tillgängliga forskningen inom området fokuserats på kvantitativa data.

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur män som blivit misshandlade av sina fruar, sambos eller flickvänner upplever denna misshandel och på detta sätt få en djupare kunskap om deras situation. Det vi är intresserade av är deras subjektiva syn på hur de bemöts av omvärlden och hur de upplever att tala om vad som har hänt, hur misshandeln tar sig i uttryck samt männens kontakter med myndigheter. Då majoriteten av forskningen om våld i hemmet baserats på mannen som den misshandlande parten och kvinnan som den som utsätts för misshandeln blir det naturligt att göra vissa jämförelser mellan dessa områden, att spegla vårt material emot det. Hur ser misshandeln ut, vilka former tar den och skiljer sig mansmisshandeln från kvinnomisshandeln eller förekommer likheter? Den tidigare forskning om kvinnomisshandel som här presenteras skall ingalunda ses som en komplett redogörelse över forskningsläget

inom detta område, utan snarare som ett urval tänkt att underlätta för oss själva och läsaren då vi presenterar och redogör för det vi genom våra intervjuer kommer fram till.

Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att genom djupintervjuer med män som blivit misshandlade av sina fruar, sambos eller flickvänner, få kunskap om männens subjektiva upplevelse av misshandeln, med fokus på följande tre teman:

- formen för misshandels utövande
- männens öppenhet om misshandeln
- männens kontakt med myndigheter

Vi har valt att låta männen stå för definitionen av misshandeln eftersom det är männens egna erfarenheter och upplevelser av situationerna som är det centrala. Med begreppet mansmisshandel kommer vi i denna uppsats att syfta på den misshandel män utsätts för av sin kvinnliga partner.

Med männens öppenhet om misshandel avses om och hur männen valt att prata om misshandeln samt de reaktioner de fått.

Vi har valt att i denna uppsats inte gå djupare in på eventuella orsaker till misshandeln, dock kommer vi kort att presentera männens egna förklaringar och orsaker till varför de tror att kvinnorna utsatt dem för misshandel. Detta betyder att vi endast kortfattat kommer att se på händelser före misshandeln och orsaker till denna och istället rikta uppmärksamheten mot själva misshandelstillfällena och skeendena efter misshandeln.

Definition av begreppet misshandel

Då definitionen av begreppet misshandel som sker i ett förhållande varierar både i litteraturen och praxis är det nödvändigt att här närmare definiera samt avgränsa begreppet. De teoretiker vi använder oss av i denna uppsats, Straus och Lundgren m.fl. har olika definitioner för begreppet. Straus menar att misshandeln kan vara både fysisk och psykisk (Straus 1993). Till

den fysiska misshandeln hör även det som traditionellt uppfattats som "lindrigt våld", som t.ex. örfilar. Den psykiska misshandeln kan dock vara lika förödande för den utsatte som den fysiska. Straus menar att "One can hurt a partner deeply – even drive the person to suicide – without ever lifting a finger" (Straus 1993:68). Lundgren m.fl. presenterar tre former av våld; kontrollerande beteende samt fysiskt- och psykiskt våld. Dessa former av våld förekommer ofta samtidigt (Lundgren et al. 2001:74-75). Till det fysiska våldet räknas knuffar, slag med knytnäve eller föremål, sparkar, att kasta föremål i syfte att skada, ta stryptag eller försök till kvävning, att mannen bankat kvinnans huvud emot något, att han hotat henne eller använt skjutvapen eller andra vapen emot henne (Lundgren et al. 2001:27). I termen kontrollerande beteende ingår svartsjuka, att mannen får kvinnan att känna sig underlägsen och kallar henne för nedsättande saker, att han hindrar henne från att träffa släkt och vänner, inte tillåter henne att besluta om pengar, med avsikt skadar och förstör hennes saker, hotar att skada sig själv, hotar att skada barnet och förbjuder kvinnan att arbeta (Lundgren et al. 2001:29). Denna kategori tillsammans med hot kallas för psykiskt våld (Lundgren et al. 2001:75).

I denna uppsats följer vi det fenomenologiska tillvägagångssättet, vilket innebär att forskarens förförståelse "sätts i parentes" och tonas ner samtidigt som intervjupersonernas tolkning av omvärlden lyfts fram, och därmed har vi valt att låta männens egna erfarenheter utgöra grunden för den kategoriindelning av misshandel som presenteras i uppsatsen. Dock hade vi en egen uppfattning om vad som kunde sägas utgöra misshandel innan intervjutillfällena. Begreppet misshandel betydde för oss fysisk misshandel som innefattade bl.a. sparkar, örfilar samt slag med eller utan tillhyggen och psykisk misshandel som innebar kränkningar och hot. Dessutom var vi medvetna om att det inom kvinnomisshandel förekom andra typer av misshandel så som sexuella övergrepp.

Utifrån de intervjuade männens berättelser kunde fyra misshandelskategorier särskiljas; fysisk misshandel, psykisk misshandel, psykisk misshandel som kan kopplas till barnen samt ekonomiskt utnyttjande.

Vi kommer i denna uppsats att använda begreppen misshandel och våld som synonymer, därför att teoretiker inom detta forskningsområde använder begreppen parallellt. Då vi återger olika teoretikers resonemang använder vi oftast deras val av begrepp.

TIDIGARE FORSKNING

Kvinnomisshandel

Då det har utförts mycket forskning om kvinnomisshandel finns det ett omfattande material att tillgå. Trots den intensiva forskningen har dess resultat inte fått så stort praktiskt genomslag i samhället. I början av 1998 antog dock riksdagen regeringens proposition Kvinnofrid 1997/1998: 55, vilket innebar ett omfattande åtgärdsprogram för att bekämpa våldet mot kvinnor. De centrala utgångspunkterna var en förbättrad lagstiftning, förebyggande insatser och ett bättre bemötande av utsatta kvinnor. Genom förändringar i lagstiftning och med införandet av nya brott i brottsbalken, som bland annat grov kvinnofridskränkning, samt grov fridskränkning, har regeringen markerat att våld mot kvinnor i nära relationer är ett brott som inte accepteras av samhället. Att köpa sexuella tjänster blev straffbart och jämställdhetslagen skärptes i fråga om sexuella trakasserier i arbetslivet (Regeringskansliet 2001).

Förklaringsmodeller för kvinnomisshandel

Sociologen Eva Lundgren är en av de ledande forskarna i Sverige inom forskningen om kvinnomisshandel och vi kommer därför att i denna uppsats utgå från hennes material. Hennes studier visar att nästan varannan kvinna i Sverige över 15 år samt att var fjärde kvinna i åldern 18- 24 under år 2000 har utsatts för våld (Lundgren et al. 2001:10). Dessa siffror är emellertid inte helt okontroversiella och har debatterats.¹

Enligt Lundgren m.fl. existerar männens våld mot kvinnor på grund av det patriarkala samhället. Män slår för att hävda och befästa fullkomlig makt över kvinnan. De misshandlar målmedvetet och kontrollerat för att kuva. Rätten till att utföra misshandel tar de sig från rollen de ger sig själva med samhällets sanktion – rollen som det överordnade könet (Lundgren 1991). Våldet är då ett uttryck för den manliga dominansen i samhället samtidigt som det bidrar till att upprätthålla denna dominans vilket också skapar könsroller (Lundgren et al. 2001:15). Mäns våld mot kvinnor är därmed ingen marginell företeelse utan en etablerad maktstruktur.

Socialstyrelsen visar på en annan sida i sin rapport *Våldsutsatta kvinnor* (2001:37) där de skriver att de patriarkaliska ”terroriserande” formerna av misshandel, som innebär att ”våldet trappas upp över tid och blir allt allvarligare, är en av de svårare och samtidigt mindre frekventa förekommande formerna av misshandel”.

I socialstyrelsens rapport framkommer att det i forskning om mäns våld mot kvinnor förekommit mönster att den patriarkala formen av misshandel inte stämmer in på flertalet av förhållanden där misshandel skett. När kvinnomisshandel diskuteras så utgår man enligt författarna till rapporten ofta ifrån något av dessa orsaks och teoretiska perspektiv; ett strukturellt/samhälleligt fenomen, ett socialpsykologiskt relationsproblem eller ett individualpsykologiskt problem. Då män som brukat våld mot sin kvinnliga partner är en heterogen grupp kan det vara svårt att finna en teori som är giltig för alla, så därför är det viktigt att kunna se på samspelet mellan personliga, situationsbetingade och sociokulturella faktorer och denna modell kallas för den ekologiska modellen (Socialstyrelsens rapport 2001:36-38).

Enligt Lundgren är våldet en process i två faser. Den första fasen kännetecknas av att mannen använder våld som en strategi för att möjliggöra kontroll över kvinnan och att kvinnan fogar sig efter mannen för att undvika våld. I den andra fasen kopplas våldet till erotik genom att mannen upplever lustkänslor vid utövandet av våldet. Hans manlighet upprätthålls och konstitueras genom misshandeln och medför att han blir beroende av kvinnan för att se sig själv som man. Det är i denna fas som kvinnan internaliserar mannens bild av henne och börjar uppleva att mannens våldshandlingar emot henne är ett tecken på kärlek (Hydén 2000:213).

Hydén anser att den strukturella förklaringsmodellen är bristfällig i avseende på att den tenderar att friskriva individer från ansvar (Hydén 2000:213). Man kan varken säga att de män som misshandlar eller de kvinnor som blir misshandlade endast uppfyller sin roll i samhället och som representanter för sitt kön. Istället måste våldshandlingen ses som en process där båda parterna har ett visst handlingsutrymme. Mannen och kvinnan kan före våldshandlingen välja att ”avbryta den destruktiva interaktionen” och kvinnan kan dessutom försöka skydda sig. Under våldsakten kan mannen välja att gå därifrån. Efteråt kan mannen välja att söka hjälp för sitt handlande och ta konsekvenserna av det han gjort och kvinnan kan välja att

lämna mannen. Mannen i egenskap av våldsutövare har alltså möjlighet att välja emellan att utöva våld mot sin kvinnliga partner eller att inte göra det (Hydén 2000:214-215).

Konsekvenser av våldet

Lundgrens m.fl. (2001) anger att 64% av de våldsutsatta kvinnorna anser att våldet har haft negativa konsekvenser för dem, medan de resterande 36% inte aktivt uppgett några negativa konsekvenser. De negativa konsekvenser som dock anges är bl.a. hat eller vrede, rädsla, dåligt självförtroende, svårigheter i förhållande till män samt depression. Dock var konsekvenserna, räknat i procent, mest negativa för den grupp kvinnor som utsatts för hot (Lundgren et al. 2001:56-57). Det psykiska våldet beskrivs av kvinnorna i Lundgren m.fl. undersökning som "det värsta" (Lundgren et al. 2001:75). Våldet har även hos 23 % av kvinnorna medfört självmordstankar (Lundgren et al. 2001:58).

De vanligaste fysiska menen av våld är blåmärken samt värk och smärta i kroppen. Men också andra skador förekommer så som sår, benbrott, sträckningar och muskelbristningar eller att något går ur led, tandskador och hjärnskakningar, förekommer. I vissa fall har även inre skador uppstått och våldet lett till missfall (Lundgren et al. 2001:59).

Hydén menar att den rädsla en kvinna upplever i ett förhållande där hon blir misshandlad av sin partner kan vara både negativ och positiv. Den negativa rädslan är "plågsam, tar energi och innebär risker för kvinnan" (Hydén 2000:234). Rädslan gör kvinnan handlingsförlamad och omöjliggör för henne att gå vidare i sitt liv och den kan ge henne psykosomatiska symtom. Dock kan rädslan vara positiv i den bemärkelse att den för kvinnan medvetandegör vad hon vill skall ske och vad hon inte vill skall ske, vilket i sin tur kan ses som ett tecken på ett inre motstånd mot de oönskade handlingarna emot henne. Hydén beskriver rädsla som den maktlösa sätt att visa motstånd (Hydén 2000:234).

Polisanmälningar samt kontakter med sjukvården

Av de kvinnor som blivit utsatta för våld anmälde endast 15 % händelsen medan 81 % av olika orsaker valde att inte göra det. 4% av kvinnorna säger att de inte anmälde händelsen men att misshandeln trots det kom till polisens kännedom (Lundgren et al. 2001: 48). I dessa

siffror ingår dock förutom fysiskt och psykiskt våld även sexuellt våld vilket innebär att kvinnan tvingas till samlag eller andra handlingar av sexuell natur.

Av de orsaker som kvinnorna angivit för att inte anmäla misshandeln är den mest frekvent förekommande att de ansåg att händelsen var för obetydlig för att polisanmälas (Lundgren et al. 2001:49). Andra orsaker till att inte anmäla misshandel var att polisen kanske inte skulle tro dem eller att de inte kunde göra något, att kvinnorna hade skamkänslor, att de var rädda för hämnd, att förövaren kunde hamna i fängelse eller att kvinnorna helt enkelt inte ville anmäla händelsen (Lundgren et al. 2001:49). Samtidigt kanske kvinnan inte uppfattar det hon utsätts för som våld, eftersom detta blivit något vardagligt för henne, vilket därmed skulle förklara den låga anmälningsfrekvensen (Lundgren et al. 2001:77-78). Detta kan beskrivas som en anpassningsstrategi. Kvinnor som separerat från sina våldsamma partners har däremot lättare att se våldet för vad det är.

Av de kvinnor som bestämde sig för att söka hjälp vände sig de flesta till psykiatrin emedan de kvinnor som hade allvarliga fysiska skador sökte hjälp hos hälso- och sjukvården istället för hos polisen (Lundgren et al. 2001:77).

Diskursen om jämlikheten mellan könen påverkar även våldsutsatta kvinnors sätt att se på det våld de själva upplevt. Att män och kvinnor ses som jämlikar i Sverige gör att kvinnor uppfattar sig som jämställda vilket gör att de samtidigt tolkar sina liv i hänseende till detta. Därför kan man anta att många av de misshandlade kvinnorna inte ser det våld de blivit utsatta för, för vad det är eftersom de upplever att jämställda kvinnor inte blir misshandlade (Lundgren et al. 2001:79). Denna tanke att man tolkar sitt liv utifrån rådande normer gäller även för män.

Kvinnors öppenhet om misshandeln kan relateras till de reaktioner kvinnor förväntar sig att få. Trots att misshandlade kvinnor ofta har familj, vänner och arbetskamrater är det få av dem som väljer att avslöja att de blir misshandlade av sin partner eftersom kvinnorna förväntar sig att omgivningen inte vill höra talas om misshandeln (Socialstyrelsens rapport 2001:28).

Efter separationen

Trots att förhållandet mellan en man och en kvinna upphört behöver det inte automatiskt betyda att våldet gör det. I vissa fall kan det även ske mera frekvent efter en separation. I Lundgren m.fl. undersökning framgår att var tredje kvinna hotats efter separationen och att var tionde kvinna upplevt fysiskt eller sexuellt våld av den före detta partnern efter skilsmässan (Lundgren et al. 2001:33). Att den före detta partnern förföljer kvinnan och gör ovälkomna besök är vanligt. Då paret har gemensamma barn kan det fortsatta umgänget efter separationen bli betungande för kvinnan. I vart fjärde fall har mannen, som även tidigare varit våldsam, hotat kvinnan i samband med umgänge med barn. Mindre vanligt, men dock förekommande, är att kvinnan utsatts för fysiskt våld, att mannen förföljt dem eller uppsökt kvinnans bostad mot hennes vilja (Lundgren et al. 2001:34).

Hydén anser att kvinnor som blivit utsatta för våld i ett förhållande behöver hjälp för att klara av att bearbeta sin rädsla. Rädslan har för kvinnorna blivit en ständig följeslagare som närmast kan beskrivas som en kronisk rädsla och kan jämföras med den rädsla som upplevs av människor som genomlidit krig. Att förmedla denna ständiga rädsla till andra människor ter sig inte lätt ur kvinnans situation då hon upplever att andra inte varit med om samma saker som hon. Men det är inte lätt för kvinnan att hitta någon som kan hjälpa henne med detta då ”hennes rädsla i många avseenden är speciell och okänd för de flesta och därför svår att dela” (Hydén 2000:231). Lundgren m.fl. menar att ”bristen på kunskaper om den verkliga omfattningen av våld mot kvinnor påverkar allvarligt samhällets möjligheter att bekämpa den brottslighet som våldet innebär” (Lundgren et al. 2001:13-14).

Bemötande i samhället

Laila Freivalds skriver i boken *Våld mot kvinnor* (1997:9) att sjukvården ofta är den första instansen som misshandlade kvinnor kommer i kontakt med och att det bemötandet som de får på sjukhus eller primärvården kan vara avgörande för kvinnans fortsatta agerande. Det är därför viktigt att sjukvårdspersonal är observant och vågar fråga en patient om hennes skador har orsakats av våld.

Genom att det finns en bild av förövaren som heterosexuell man och en bild av den utsatta som en heterosexuell kvinna, så utestängs och utesluts andra former av förövare och offer. Den bild diskursen målar upp, gör det svårt för människor som inte hör till denna snäva bild

chans att ta plats i diskussionen. Detta leder lätt till att människor som misshandlas eller brukar våld inom relationer som inte passar in i denna färdiga bild därmed behandlas annorlunda i bemötandet inom sjukvården (Socialstyrelsen rapport 2001:33), vilket även exemplen nedan visar på.

Barbro Renck ger i sin undersökning *Vårdpersonalens förhållningssätt till patienter som utsatts för våld* (1993) exempel på att det sker ett uteslutande av andra former av förövare och utsatta grupper än den bild av förövare som heterosexuell man och den utsatt som en heterosexuell kvinna. Hon belyser därmed vilka följder och vilken betydelse det har för de människor som inte tillhör denna bild. Renck kommer i sin undersökning fram till att kvinnor och män som utsätts för våld och söker vård och hjälp på en vårdcentral eller ett sjukhus blir bemötta olika. I sin undersökning påvisar hon att personalen vid dessa instanser känner ett större ansvar för kvinnliga patienter som blivit misshandlade än för de manliga patienterna. Läkare och sjuksköterskor ställde oftare frågor om hur skadorna hade uppstått till kvinnor, och gav sig inte så lätt i frågandet om de misstänkte att våld kunde ligga bakom skadornas uppkomst (Renck 1997). Det framkommer även i undersökningen att läkare och sjuksköterskor dokumenterade kvinnliga patienters skador mer utförligt än manliga patienters skador. Men då patienterna var skadade män var de inte lika nyfikna (Renck 1993).

Lars Gårdfeldt (1999) citerar Charlotta Junström i sin artikel ”Makt och våld”. Junström har skrivit en uppsats vid Uppsala universitets psykologiska institution som handlar om misshandel inom lesbiska parförhållanden i vilken det framkommer att lesbiska kvinnor möts av ”okunskap och misstroende” av personalen inom vården:

En av kvinnorna berättar att läkarna (i bästa fall) frågar när de ser hennes skador, hur hon har det med sin man? Då hon svarar att hon inte har någon man, utan lever tillsammans med en kvinna tystnar läkaren. Att hon har blivit misshandlad av sin flickvän faller inte läkaren in. Hennes arbetskamrater frågar heller ingenting. De vet att hon är lesbisk och det verkar inte falla dem in att även en kvinna kan slå den hon älskar. Dessutom så är det ju hon själv som är den kraftiga och hennes flickvän är mer feminin. Så skulle det röra sig om misshandel, förväntas det snarare vara flickvännen som blev slagen (Junström refererad i Gårdfeldt 1999).

Mansmisshandel

Då det inte gick att finna undersökningar om mansmisshandel som utförts i Sverige så har vi utgått från de få undersökningar och resultat som vi fann från USA och Storbritannien. Tre

amerikanska sociologier, Straus, Gelles och Steinmetz, har utfört många undersökningar om våld inom heterosexuella kärleksförhållanden där de visar på tendenser att kvinnor och män använder fysiskt våld mot sin partner i lika stor utsträckning (Straus1993; Gelles et al. 1981). Straus menar att trots att kvinnor antas ha mindre möjlighet att åstadkomma fysiska skador vid ett angrepp, så är mansmisshandel ett allvarligt socialt problem, vilket det också skulle vara om män ”bara” slog deras fruar och åstadkom skador. Straus anser att för att få slut på hustrumisshandeln så måste man även bryta det ”harmlösa” mönstret av örfilar, sparkar och kastandet av saker mot manliga partners (Straus 1993:67). Det är enligt Straus mera socialt accepterat att kvinnor slår män än tvärtom, som t.ex. att då en man förolämpat en kvinna anses det vara moraliskt korrekt och accepterat beteende för miljontals kvinnor att ge honom en örfil (Straus 1993:78-79).

Straus menar att följderna av att kvinnor använder sig av ”det accepterade våldet” kan leda till att det minskar motståndet mot våld inom familjen och upprätthåller ett mönster för våld. Det kan även medföra att mannen lättare kan ta till samma beteendemönster. Kvinnor måste därför kräva icke våld likväl från andra kvinnor som från män (Straus 1993: 79). Straus nämner undersökningar där resultatet som visar på att mansmisshandel förekommer inte offentliggörs på grund av att det, enligt hans gissningar, inte är ”politiskt korrekt” (Straus 1993: 75).

Då mansmisshandel diskuteras, är det oftast kvinnor som sägs ha misshandlat sina manliga partners i självförsvar. Dock visar studier att kvinnor inom ett förhållande kan vara lika våldsbenägna, och att de, precis som män har behov av att dominera, känna äganderätt samt kan känna sig osäkra (Gelles et al. 1981). Detta kan jämföras med att anledningen till att män misshandlar kvinnor ofta sägs vara att män vill ta kontroll över kvinnan. Kvinnor är dock i motsatts till män mer benägna att visa aggressivt beteende inom hemmets väggar i stället för offentligt (Malcolm 1994).

Kvinnor tar oftare till vapen, och då ofta ett köksredskap. Upp till 75% av kvinnorna använder något slag av vapen, samtidigt som endast 25% av männen gjorde det. Detta menar en del beror på att kvinnorna kompenserar sin ofta mindre kroppsstyrka, medan andra påpekar att skillnad i styrkan inte behöver vara så stor (Malcolm 1994).

I en undersökning om våldet i den amerikanska familjen intervjuades 2143 par. Resultatet visade endast en liten skillnad i våldsamhet mellan könen, 27 procent män var våldsamma medan motsvarande siffra för kvinnorna var 24 procent (Gelles et al. 1981:37). En av tjugosex (3.8%) amerikanska hustrur blir slagen av sina män varje år. Frekvensen för mansmisshandeln låg högre, en av tjugotvå (4.6%) män blir misshandlade av sina kvinnor (Gelles et al. 1981:41).

Våld i homosexuella förhållanden

Socialstyrelsen skriver i sin rapport *Våldsutsatta kvinnor* (2001: 32-33) att man ifrån början såg på och definierade partnerrelaterat våld som endast ”mäns våld mot kvinnor”. Men forskningen i USA har med tiden börjat uppmärksamma tendenser på att även kvinnor har visat sig våldsamma mot sina män i ett förhållande samt att våld har förekommit även i homosexuella parrelationer. Makt och kontroll är ofta centralt och gemensamt för dessa par oberoende av vilka kön paret består av.

Det finns flera likheter mellan våldet i ett lesbiskt förhållande och ett heterosexuellt förhållande så som typ av våld och hur ofta det förekommer samt i det avseendet att den ena partnern ofta ses som offer och den andra som förövare och även här är makt och kontroll viktiga begrepp (Fineman et al. 1994:122). Förekomsten av interlesbiskt våld förnekas av det heterosexuella samhället genom bl.a. lagstiftning och den feministiska subkulturen i form ”kvinnojurer”. Genom detta tystas de lesbiska kvinnor som utsätts för våld av sina partner ned mera än kvinnor som blivit utsatta för våld i ett heterosexuellt förhållande (Fineman et al. 1994:122- 123).

Sammanfattning

Teoridelen är uppbyggd i syfte att kunna fungera som en jämförelse till det material vi har fått fram i vår undersökning och då kvinnomisshandel utgör en betydande del av forskningen om misshandel i hemmen ligger tyngdpunkten i uppsatsens teoridel på detta område.

Det finns flera förklaringsmodeller för kvinnomisshandel, här presenterades en patriarkal förklaringsmodell samt en mera individinriktad där individen själv ses som ansvarig för sina handlingar. Vissa områden/frågeställningar är speciellt intressanta att belysa vid en jämförelse mellan kvinno- och mansmisshandel. Vilka konsekvenser har våldet beroende på den våldsutsattes kön, fortsätter våldet efter separationen, samt i vilken grad männen och kvinnorna kontaktar myndigheter i syfte att få hjälp för det de utsatts för och hur de där bemöts. Förekommer mansmisshandel i samma form som kvinnomisshandel? För kvinnors del fanns uppgifter om polisanmälningar samt kontakter med sjukvården.

Formerna för kvinnomisshandelsutövandet, som vi tidigare påpekat, varierar. Lundgren m.fl. (2001) använder uppdelningen fysisk- och psykisk misshandel och i den psykiska misshandeln ingår då hot samt kontrollerande beteende.

Om mansmisshandel fanns väldigt lite forskning att tillgå och den forskning som fanns är närmast koncentrerad på i vilken grad männen blir misshandlade. Straus menar att kvinnor ofta använder sig av ett för kvinnor ”accepterat våld” så som örfilar, sparkar och kastandet av saker. Samtidigt säger han dock att det psykiska våldet många gånger kan vara mera förödande än det fysiska (Straus 1993).

Kvinnor väljer ofta, enligt Socialstyrelsens rapport (2001), att inte berätta om misshandeln de utsatts för trots att de egentligen har människor nära att prata med. Många kvinnor väljer även att inte polisanmäla händelsen eller att delge andra myndigheter sin livssituation (Lundgren et al. 2001).

I slutet av teoridelen finns ett kortare stycke om våld i homosexuella förhållanden för att påvisa att våld inte endast förekommer i heterosexuella förhållanden och att det eventuellt är dags att nyansera bilden om misshandel i hemmen, att se nya och andra konstellationer för våldet än vad man koncentrerat sig på tidigare.

METOD, DATA OCH ETISKA ASPEKTER

Då tillgången till material och data om män som har blivit utsatta för misshandel i hemmen är väldigt begränsad har vi valt att göra en kvalitativ undersökning. Vårt mål har varit att följa det fenomenologiska tillvägagångssättet vilket innebär att man utgår från det som människor upplever, från deras egna föreställningar. Det människor upplever är sant för dem och därmed kan inte en egentlig skillnad mellan verklighet och upplevelsen göras (Wallén 1996:35).

Vi har använt oss av löst strukturerade intervjuer med få breda och öppna frågor så att intervju personerna så fritt som möjligt har kunnat berätta om sina upplevelser, vi har sedan ställt följdfrågor som har passat just den personens erfarenhet. Vi har försökt sätta vår förförståelse i parentes och tonat ner vår roll. Målet har varit att fokusera på den intervjuades subjektiva upplevelser, tolkningar och erfarenheter. Vi har spelat in intervjuerna på band, som vi sedan transkriberat. Vi har strävat efter att citaten skall vara så ordagranna som möjligt, vi har dock för att underlätta för läsaren tagit bort ord som upprepats fler än två gånger i rad samt utelämnat långa pauser.

Vi har sökt män som har blivit fysiskt eller psykiskt misshandlade av sin kvinnliga partner. Vi kontrollerade inte innan intervjuerna vilken deras definition av misshandel var, utan antog att de har känt sig utsatta eftersom de ansåg att de hade något att berätta. Vi har intervjuat sju män med olika erfarenheter som alla mått dåligt på grund av de handlingar som riktats mot dem av sin kvinnliga partner. Intervjuerna genomfördes mellan november 2001 och januari 2002.

Det har varit svårt att få tag på män med dessa erfarenheter och vi har använt oss av flera tillvägagångssätt för att få tag på intervju personer. Vi började med att sätta ut annonser på mansjournsidor på nätet om att vi sökte intervju personer med erfarenhet av misshandel, såväl psykisk som fysisk, där den misshandlande parten var kvinnor i egenskap av partner. Genom dessa annonser fick vi kontakt med en man som blev vår ”nyckelperson”. Han hade startat en privat mansjournsida på nätet, genom vilken han hade fått kontakt med flera män som blivit misshandlade av sina kvinnliga partners och han kunde därmed förmedla våra tre första

intervjupersoner till oss. Intervjupersonerna fyra och fem såg vår annons på en annan mansjournalsida på nätet, och den sjätte intervjupersonen fick vi tag på genom kontakter som vi skapat på grund av denna undersökning. Den sjunde och sista intervjupersonen kontaktade oss efter att han läst en annons som vi satt upp på offentlig plats. Vi är medvetna om att denna sökning av intervjupersoner innebär att det är en viss kategori av män som kan ha sett dessa annonser. En av intervjupersonerna har vi skickat frågorna till per e-mail, på grund av att han tyvärr hade flyttat utomlands och detta var det enda sättet att genomföra intervjun på.

Antalet intervjuer kunde med fördel vara större. Att intervjuerna är få till antal gör att bilden av mansmisshandel kan bli skev och att fler informanter hade gett en bredare och större kunskap inom detta område. Då en av mansjournssidorna även innehöll mycket material om föräldraskap kan ha lett till att vi har fångat in de män som enligt dem själva utsatts för den form av psykisk misshandel som kan kopplas till barn.

Eftersom det varit svårt att få tag på intervjupersoner kan man diskutera orsakerna till detta; är det på grund av att det finns få män som blir misshandlade eller är det för att det är få som vill berätta om misshandeln? Dock bör här förtydligas att syftet med denna uppsats inte är att se på hur allmänt förekommande mansmisshandel är i Sverige utan fånga de subjektiva upplevelser männen har om misshandeln, vilket bäst kan nås genom djupintervjuer. Uppmärksammas bör även att vi i denna uppsats endast fått ta del av mannens syn på händelserna vilket också fler av männen påpekat.

De fem första intervjuerna genomfördes gemensamt av uppsatsens författare och de två sista intervjuerna separat. Vi har försökt att hitta en så neutral och så bekväm miljö som möjligt för utförandet av intervjuerna för att intervjupersonerna skulle kunna känna sig väl till mods. Fem av intervjuerna genomfördes på offentliga, avskilda och neutrala platser. En intervju skedde per e-mail och den sjunde intervjun utfördes hemma hos en intervjuperson. Intervjuerna genomfördes på tre olika orter i Sverige. Eftersom vi inte har så stor vana med att intervjuja så kunde det leda till att följdfrågorna till sin formulering ibland blev ledande frågor.

Då det har varit svårt att få tag på intervjupersoner har vi intervjuat alla de män som ville ställa upp på en intervju. Ett kriterium var dock att intervjupersonerna skulle vara svenskar eller ha bott i Sverige under en längre tid (10 år) så att vi har ungefär samma referensramar då

det gäller våld men också för språkets skull; vi ville undvika att det under intervjuerna uppstod situationer där vi inte förstod varandra samt minimera möjligheten för att vi som intervjuare skulle uppfatta något intervjupersonerna sade på ett annat sätt än det avsedda. En intervjuperson fick vi kontaktuppgifter till men då hans kunskaper i svenska språket var väldigt dåligt p.g.a. den korta vistelseperioden i Sverige valde vi att inte inkludera honom i undersökningen. Tre personer har dragit sig ur efter att först ha varit beredda på att ställa upp på intervju. En avböjde att bli intervjuad på grund av att han ansåg att han har lämnat det bakom sig, han har en familj nu och vill inte "röra upp gammalt" då detta enligt honom skulle vara alltför psykiskt påfrestande. Ytterligare två män har ringt på vår annons och velat intervjuas men avböjde senare av okända orsaker.

De av intervjupersonerna som fortfarande låg i en process mot deras kvinnliga partner var engagerade och angelägna om att deras situation skulle bli känd bland allmänheten. Det är svårt att få ett rättvisande urval av intervju personer då ämnet kan vara känsligt varför en viss grupp inte vill ställa upp på intervjuer medan en annan grupp vill ställa upp. De som valt att ställa upp kan ha speciella motiv för det, men vi har valt att inte gå närmare in på dessa. Det är svårt att veta om de män som valt att inte ställa upp har samma åsikter och erfarenheter som den grupp som ställde upp på intervju.

Vi har under skrivandets gång tvingats reflektera över trovärdigheten och sanningshalten i männens berättelser. Vi anser dock att det inte endast finns en sanning, utan att sanningen är en subjektiv upplevelse. De sju män som deltagit i vår undersökning kan endast representera sig själva och deras berättelser skall ses som subjektiva återgivelser över vad de har varit med om och vi är fullt medvetna om att deras kvinnliga partners kan ha en helt annan syn på händelserna. Dock är det just det subjektiva som är det relevanta och intressanta i denna uppsats och det vi vill lyfta fram. I kontakterna med männen och under intervjuerna har det inte framkommit något som gett oss anledning att tvivla eller ifrågasätta deras berättelser men man kan dock inte skydda sig emot att en intervjuperson i sin återgivning förstärker delar av händelseförloppet.

För de män som blivit utsatta för misshandel är detta ett känsligt ämne. Det är inte enkelt att för främmande personer öppet berätta om detaljer i privatlivet, om sådant som skett i ens

förhållande. För de män som deltog i intervjuerna var inte intervjusituationen lätt. Trots att de själva valt att ställa upp blev intervjusituationen för de flesta av dem emotionellt påfrestande och intervjuerna fick ibland avbrytas innan männen klarade av att fortsätta igen.

Intervjupersonerna

Gemensamt för våra intervjupersoner är att samtliga bor i Sverige, med undantag för en av männen som nyligen flyttat utomlands. Fyra av männen har en akademisk utbildning, två har gymnasieutbildning medan en man slutade efter grundskolan. Intervjupersonerna är i åldern 30 till 60 år. Vi har utfört intervjuerna med männen separat, då gruppintervjuer inte lämpar sig för detta känsliga ämne, och de flesta av intervjupersonerna ville vara anonyma eftersom ämnet är så känsligt. Detta har medfört att vi i uppsatsen inte använder deras riktiga namn och att vi inte heller mera i detalj berättar om dem. Samtliga intervjuer är gjorda efter att männen separerat från sina fruar/sambos/flickvänner. Den tidsperiod som det gått sedan de separerat varierar från några månader till flera år.

Intervju och intervjufrågor

Intervjuerna började med att männen fick allmän information om intervjun t.ex. tidsramen för intervjun, upplysning om att deras deltagande var frivilligt, att intervjun spelas in på band, att de kommer att framställas anonymt och att de kunde välja att avbryta intervjun när de önskade. Därefter ställdes frågor om dem själva, som ålder, yrke, familjeförhållande och information om deras partners ålder och yrke samt om förhållandet. Sedan ombads de att berätta om misshandeln och om hur de upplevde den. Oftast berättade de självmant mycket om detta utan att vi behövde ställa några följdfrågor och de kom också oftast in på de andra frågeområden vi hade utan att vi behövde be dem göra det. Dessa frågeområden var bl.a. vem de berättat om misshandeln för och hur detta känts, kontakter till mansjourer och myndigheter och de bemötande de fått då de berättat om misshandeln. För komplett intervjuguide se bilaga.

RESULTAT

Männens beskrivningar av misshandeln visade klara mönster och resulterade i en uppdelning i fyra olika typer av misshandel. Definitionen har männen själva stått för eftersom det är männens egna erfarenheter och upplevelser av situationerna som är det centrala. Dessa fyra typer av misshandel är:

Fysisk misshandel- Männen har blivit utsatta för fysiskt våld som förorsakat dem kroppslig smärta och skada i olika grader.

Psykisk misshandel- Männen har blivit utsatta för hot, kränkningar som har lett till en känsla av förminskat värde, ständig rädsla.

Psykisk misshandel som kan kopplas till barn- den psykiska smärtan uppstår främst i samband med att de blivit berövade kontakten med sina barn och att deras före detta partner misskrediterar dem inför barnen. Männen upplever sig också maktlösa som föräldrar.

Ekonomiskt utnyttjande- männen har blivit utsatta för ekonomiskt utnyttjande i olika former.

De intervjuade männen är ofta utsatta för minst två av typerna. Ett förtydligande över fallen ges i tabellen nedan.

Tabell 1.

Tabell: översikt av våra intervjupersoner och vilken typ misshandel som de har blivit utsatta för

Intervjupersoner	Fysisk misshandel	Psykisk misshandel	Psykisk misshandel -kopplas till barn	Ekonomiskt utnyttjande
Mattias	x	x		
Staffan	x	x	x	x
Mats		x	x	x
Jörgen			x	
Peter	x	x		
Filip		x	x	x
Johan	x	x		x

Förutom de olika formerna för misshandeln kunde följande fem temata urskiljas: förklaringar och förståelse för kvinnornas beteende, kontakter med mansjourer, Föräldrar i Sverige och andra föreningar, öppenhet om misshandeln och reaktioner de fått, falska anmälningar och beskyllningar till myndigheter samt mötet med myndigheter.

Fysisk misshandel

Staffan, Mattias och Peter har i sina förhållanden vid upprepade tillfällen blivit utsatta för fysiskt våld. Misshandeln i deras fall påminner om varandra. Kvinnorna har gett männen örfilar, sparkar och slag med knytnäve, spottats, använt sig av tillhyggen som stenar, brödkniv, läskflaska, skål som har kastats på männen eller använts vid slag. En av kvinnorna har även vid ett tillfälle försökt köra över sin man.

Staffan och Mattias säger att de ständigt gick omkring och var rädda för att ett ”utbrott skulle bryta ut”/bli misshandlade medan Peter sade sig kunna se när hans partner ”var på gång”. Peter säger att misshandeln var ett sätt för hans partner att få utlopp för sina aggressioner:

”Hon kunde liksom ha gått och provocerat sig hela dagen och liksom kom hem på kvällen då kunde hon avreagera sig på det sättet, genom att sparka på mig då.”

Misshandeln skedde oftast i hemmet och blev därigenom osynlig för omvärlden:

”Vi hade fest någon gång hemma, hon ler mot alla och ser glad ut och allting är så bra men så fort den sista gästen gått så börjar hon attackera mig, slåss och spottas” (Mattias).

Mattias berättelse skiljer sig från de andra männen genom att det vid några tillfällen uppstått handgemängsslagsmål mellan honom och hans före detta sambo och då han ”slagit tillbaka”. En typisk situation var när de hade bråkat länge och han ville gå därifrån;

”... jag kände att det här leder ingen vart, då går jag till ett annat rum och hon följer efter och jag säger ursäkta jag vill vara för mig själv och så går jag till ett annat rum och så följer hon efter. Och så går vi från rum till rum. Fram och tillbaka och när vi har gjort så ett tag så försöker jag att stänga dörren och då ska hon liksom vara på och öppna dörren och då blir det liksom som en dragkamp där, och det har blivit tumult vid några tillfällen, och när man kämpar om en dörr så där så slinter man och träffar någonstans och det kanske inte direkt var avsikten från min sida att slå henne men när det gör ont på henne så räknar hon det som att jag slagit henne och då känner hon att hon har tillåtelse att slå mig mer vid ett annat tillfälle” (Mattias).

Staffans erfarenheter skiljer sig också från de andras i ett avseende; förutom att hans partner misshandlade honom blev han också misshandlad av en tredje part som hans partner skickat för att angripa honom. Staffan säger:

”Hon skickar en kille till mig som ska hoppa på mig och misshandla mig. Som tränger sig in i mitt hem på natten och hotar om att slå ihjäl mig och går till angrepp”.

Psykisk misshandel

Sex av männen upplever att de under sina förhållanden blivit utsatta för psykisk misshandel i form av hot och kränkningar vid upprepade tillfällen.

Ibland tog den psykiska misshandel sig i uttryck i att kvinnan uttryckte sig nedvärderande om mannen eller nedvärderade det han gjorde. Johan och Mats berättar:

”Så jag putsade då fönstren i hemmet, då gick hon alltid och putsade dom efter mig för att visa att jag inte klarade av detta. Det blev bara värre och värre hela tiden, jag mådde sämre och sämre... på den tiden var det inget man talade om för någon. Man höll hela smärtan inom sig” (Johan).

”Och sen förnedrade hon mig ofta, sa att jag kom från fattigare förhållande, att det bara var skit, min bakgrund var skit och det var väldigt kränkande att få höra från sin hustru. Att jag var värdelös som inte blivit VD för Eriksson eller något sånt där...” (Mats).

Då Staffan hade varit utomlands och råkat ut för en olycka och ringer hem för att prata med sina barn och berätta om olyckan säger hans fru att det var synd att han inte dog redan där för det kommer han att göra då han kommer hem igen. Staffan har även efter separationen utsatts av ett antal hot av sin före detta fru.

När Mattias fick frågan om det fysiska eller psykiska påfrestningen var värst, svarade han bestämt att det var den psykiska. Han beskriver det så här;

”...just rädslan att man aldrig vet när nästa attack ska komma, liksom nästa utbrott. Det var det som var det jobbigaste. Och det som kunde utlösa dessa bråk var ju ofta saker som var helt...saker som jag inte hade en möjlighet att förutse”.

Mattias berättar att det ofta hände att hans före detta sambo ringde till hans arbetsplats och ville diskutera deras förhållande, vilket ofta resulterade i mycket bråk där hon hotade om att

slå sönder lägenheten och slå honom. Vid ett av dessa tillfällen hotade hon även att döda honom. Mattias vågade då inte gå hem utan gick i stället till polisstationen och fick följe av tre polismän hem.

På grund av det våld som Mats, Mattias och Peter blivit utsatta för uttrycker de alla en rädsla för sina respektive partner under förhållandet. Männen säger att de ständigt försöker avläsa sin partners sinnesstämning för att kunna förutse och förebygga eventuella utbrott. Mats säger:

”Det räcker med att se hennes ansiktsdrag, det sätter skräck i det mesta bara man ser att hon stelnar till och då vet man att det är kört, liksom.”

Alla männen ger under intervjuerna uttryck för att det är psykiskt betungande att ständigt känna rädsla för sin partner. Mattias beskriver det på följande sätt :

”Jag kunde ju inte riktigt uppleva dom bra stunderna för jag var ju rädd då också. Jag visste aldrig var jag hade henne, även när hon var lugn och så där så kunde det när som helst bryta ut ett utbrott... så det var ju väldigt psykiskt pressande, kunde aldrig slappna av och vara glad utan alltid på spänn”.

Psykisk misshandel som kan kopplas till barn

Fyra av männen säger att den psykiska misshandeln yttrat sig i form av att de inte överhuvudtaget får träffa sina barn, att umgänget är begränsat och sker på mammans villkor eller att de upplever att mamman försöker göra allt för att misskreditera dem inför både barnen och resten av omgivningen. Detta har även resulterat i vårdnadstvister. Misshandeln är alltså psykisk då männen säger sig lida oerhört mycket av att inte kunna få ta del av sina barns liv och på grund av detta har några av männen även haft suicidala tankar. Denna form av misshandel får i de flesta fallen sin början efter att ett beslut om separation tagits. Kvinnorna använder också i vissa fall barnen som instrument i sina hot mot papporna under förhållandet i syfte att uppnå vissa fördelar och för att driva igenom sin vilja.

Staffan har vårdnaden om de två äldre barnen men inte om det yngsta vilket gör att han alltid är beroende av mammans medgivande för att han och de två syskonen skall få träffa barnet.

Under äktenskapet säger han att hans före detta fru använde barnen som ett vapen i de tvister som uppstod:

”hon hotade hela tiden att...om du gör så, om du gör så, så kommer du aldrig att få träffa dina barn...”

Efter att de separerat har hon dock fortsatt med detta beteende och hindrat det yngsta barnet i dess umgänge med pappan, både det vardagliga umgänget och under semestrar. Dock har mamman, enligt Staffan, inget intresse av att träffa de två äldsta barnen.

Efter att Mats separerat från sin fru fick han varken träffa sina barn på åtta månader eller prata med dem i telefon. Hans före detta fru vägrade ställa upp på något som helst samarbete trots att de sociala myndigheterna försökte få henne att göra det. Och han säger att hon visste hur mycket barnen betyder för honom och att hon medvetet missbrukade det. Han menar även att hon svartmålat honom inför barnen:

”Hon influerar barnen, det är nästan värst när hon influerar deras tankar...pengar och sånt kan vara problem men sånt kan man ju överleva men just att hon påverkar dem att de ska tycka negativt om mig”.

Mats anser även att det i samhället idag existerar en myt om att det är mamman som är den viktigare föräldern och att männen därför missgynnas vid vårdnadstvister. Denna uppfattning delas av Jörgen. Jörgens före detta partner har vårdnaden om deras barn och han säger att han mår mycket dåligt av att inte få träffa sitt barn:

”det är grymt att säga men för att stå ut måste du begå en form av mental abort..för att kunna hantera det...det måste man gör...eller på något annat sätt tränger man undan det....stoppa upp det i ett schakt för att kunna leva normalt”

Jörgen säger också att han mår dåligt av att inte få någon som helst information om sitt barn och han menar att han inte ens vet om hans barn lever eller är död. Jörgen har ett annat barn från ett tidigare förhållande som han har bra kontakt med. Inte heller Johan får träffa sitt barn vilket tårt mycket på honom psykiskt.

Trots att Peter inte utsatts för denna typ av misshandel, där kvinnan inte tillåter att pappan träffar sitt barn, säger han att han tog umgänget med barnet i beaktande då han efter den fysiska misshandeln funderade på att avsluta förhållandet. Peter säger att han, för att efter

separationen från sin partner skulle få träffa sitt barn, ansåg sig tvungen att fortsätta förhållandet tills det skulle vara hennes idé att avsluta det:

”hade jag liksom bara gått därifrån och liksom ..då tror jag att det här med umgänget med barnet att det blivit liksom mycket värre än det blivit, mycket...”

Även Filip delar de andra männens erfarenheter om att inte få träffa sitt barn och menar att varken sociala myndigheter eller rättsinstanser kunnat påverka detta nämnvärt.

Saknaden av barnen och smärtan över att inte få träffa dem, över att inte få vara pappa till sina barn, driver dem dock i sitt arbete att nå upprättelse men många av dem ser det trots allt som ett hopplöst företagande. De uttrycker dock alla att de vill känna att de gjort allt de kan innan de kan ge upp.

Ekonomiskt utnyttjande

Fyra av dessa män, Filip, Staffan, Mats och Johan, har blivit utnyttjade ekonomiskt av sina sambos/fruar. Två av fallen kan betecknas som grova då männen i princip har satts i personlig konkurs.

I Filips fall har hans sambo tagit pengarna då hans bostadsrätt såldes samt lånat ett sex-siffrigt belopp av hans släkting varav han har fått överta skulden. Dessutom har hon gjort ett försök att sälja alla hans tillhörigheter för att få pengar. Samtidigt har hon hela tiden ljugit för honom om vad hon gjort för pengarna och om både sin och deras allmänna ekonomiska belägenhet.

Mats blev vid separationen av med näst intill alla tillgångar de hade; både de ekonomiska och de materiella tillgångarna. Han anser att hon under deras långa förhållande ”pressade och mjölkade” honom på pengar då hon annars hotade att flytta med barnen. Fick hon inte köpa det hon ville trakasserade hon hela familjen.

”Satte jag bromsar på hennes ekonomiska utsvävningar så blev det ett himla liv. Jag kunde aldrig liksom hinna i kapp ekonomiskt, hela tiden var det som ett ekorrhjul” (Mats).

Johan lånade ut ca 25000 kronor till en av kvinnans föräldrar som han aldrig fick tillbaka, utan som sattes på ”blåskontot” som hans före detta svärmor uttryckte det.

Staffans före detta sambo fick på olika sätt myndigheterna att kräva honom på pengar genom att ljuga för dem om hans inkomster. Staffan upplevde att myndigheterna blint litade på hans före detta sambos uppgifter och inte ens besvärade sig att kontakta honom för att kontrollera uppgifternas riktighet.

Förklaringar och förståelse för kvinnornas beteende

Alla sju männen ger bortförklaringar för kvinnornas beteenden och uttrycker samtidigt en förståelse för att de handlar som de gör. De säger att de funderat mycket på varför kvinnorna handlat som de gjort.

Mattias, Mats och Filip, anser att de har varit godtrogna och naiva som trott gott om dessa kvinnor och menar att de aldrig kunde ha anat att det kunde bli så illa. Det har gemensamt att de anser att man inte kan skydda sig mot att hamna i en sån här situation eftersom man inte tror att det kan bli så illa.

Tre av männen, Staffan, Johan och Mattias, tror att kvinnornas beteende beror på deras barndom och uppväxt. De berättar och förklarar om kvinnornas barndom och situationer som de tror kan ha präglat och format kvinnans handlingsmönster. Mattias anser att hans partners våldsamma beteende är ett socialt arv, ett inlärt beteende för hur hon får sin vilja igenom och löser konflikter. Samtidigt anser han att hon tog till våld på grund av att hon inte kunde verbalisera sina frustrationer.

Filip, Jörgen och Peter anser däremot att kvinnorna var sjuka och uppvisade ett icke-normalt beteende. Filip säger att hans före detta sambo saknar normala normer, han kallar det psykopati. Både Jörgen och Peter uttrycker vid upprepade tillfällen att deras partner ger uttryck för vad de anser inte är ett ”friskt” beteende.

Mats anser till skillnad mot de andra männen att kvinnans beteende beror på att hon är omogen och bortskämd då hon saknade uppfattning om pengars värde eftersom hon kom från en välbärgad familj och aldrig har varit tvungen att arbeta.

Kontakter med mansjourer och gruppen Föräldrar i Sverige

Johan och Mats har kontaktat mansjourer men inte känt att de fått någon hjälp då de upplevt att personalen på mansjourerna inte haft erfarenhet av att bemöta män i deras situation och därmed inte klarat av att bemöta deras problem. De säger också att det som diskuterades på mansjourerna var kvinnomisshandel.

Staffan, Filip och Jörgen som alla har barn har fortgående kontakt med ett flertal föreningar och mansjourer. Dock har dessa män samt Mats, som alla är föräldrar, upplevt att de fått hjälp och stöd av gruppen Föräldrar i Sverige (FRIS). Intervjupersonerna har fått prata om sina problem och känt att de inte var ensamma om dessa problem vilket enligt dem varit till stor hjälp.

Mattias och Peter som blivit utsatta för fysisk misshandel har inte ens kommit på tanken att kontakta mansjourer. De säger att de inte upplevde att de behövde professionell hjälp men samtidigt framkommer det att Mattias haft ett behov av att prata om det då han berättat om misshandeln för ett flertal av sina vänner.

Öppenhet om misshandeln och reaktioner männen fått

Gemensamt är att alla männen har valt att berätta om misshandeln och att ingen av männen ångrar att de berättade om misshandeln. Dock finns det stora variationer i hur många de anförtrott sig till. De flesta av dessa män har varit väldigt restriktiva i sitt berättande och valt att endast prata med ett fåtal närstående då de upplevt att de i vissa fall inte blivit betrodda. Peters citat nedan sammanfattar flera av männens upplevelser om de reaktionen de mött:

”folk spärrar upp ögonen och kan ha svårt att ta det till sig att kvinnor kan ha samma beteende som män”.

Sex av männen har önskat att dölja sina problem på sin arbetsplats, eller som Mats uttrycker det:

”Man vill ju hålla skenet uppe på en arbetsplats så att man är normal”.

Mats citat kan ses som en sammanfattning av det de andra männen fört fram i sina resonemang. Dock har det i vissa fall inte lyckats eftersom männen varit tvungna att på arbetstid ta del av rättegångar eller göra advokatbesök. Flera av männen uttrycker även en tanke om arbetsplatsen som en "frizon" i det psykiska illamåendet; på jobbet kan det ibland, åtminstone för en stund glömma bort sina problem och framstå som "normala".

Mattias berättade öppet om misshandeln för sina vänner till en början. Då misshandeln fortsatte uppstod två problem: för det första upplevde han att han inte mera kunde vända sig till sina vänner med sina problem då de tidigare gett honom råd som han inte följt och för det andra blev umgänget med vännerna och flickvännen samtidigt komplicerat.

Peter, Staffan, Jörgen och Filip tyckte att man måste prata om misshandeln för att få en förändring i samhället, i diskursen om misshandel i familjen. De av männen som är kvar i konflikter gällande barn och vårdnad är fortfarande i en situation där de känner sig hjälplösa och vill därmed gärna prata om deras situation för att öka medvetenheten om denna typ av mansmisshandel i samhället och därigenom få till stånd en förändring. Även Mattias för fram en önskan om en förändrad attityd till vem som kan bruka våld i ett förhållande:

"Folk tror ju då att det är den fysiskt starkare partnern som har övertaget när det kommer till våldsamheter, men det är ju inte riktigt så att den som är stark kan slå den som är svag, utan det är den som inte har några spärrar, den som är ...liksom vågar eller är dum nog att slå till, det är den som slår" (Mattias).

Falsa anmälningar och beskyllningar till myndigheter

Staffan, Filip och Mats har alla blivit polisanmälda av kvinnorna för olika orsaker som de anser är osanna och alla menar de på att kvinnorna använder anmälningarna som ett sätt att misskreditera dem, i synnerhet i vårdnadstvister. Staffan har blivit anmäld 25 gånger på fyra år för bland annat, att han "kommer att" kidnappa deras barn, ofredande och då hon försökt att köra över honom så anmälde hon honom för misshandel. Även Filip delar dessa erfarenheter och han säger:

"hon har sprungit till polisen i stort sätt efter vad jag än har gjort".

Mats polisanmälde av sin före detta fru då han skulle överlämna en present till ett av barnen som hade födelsedag:

”Jag knackar inte ens på dörren för att hon inte ska kunna hävda att hon känner sig hotad, utan jag ringer från mobilen och ber att få överlämna presenten. Nähä, det går inte. Och så får jag gå över till grannarna och be att dom överlämnar det här till barnet. Och sen får jag köra därifrån. Och så har inte mamman sett att jag har ett vittne med i bilen utan då utmålar hon det som att jag varit däruppe och hotat henne och stått och skrikit, bankat på dörren och varit otrevlig”.

Eftersom Mats kände till sin före detta frus anmälningsbenägenhet hade han försäkrat sig genom att ta med ett vittne som satt i bilen och följde med situationen. Hans före detta fru stämde honom också för att få honom att betala henne pengar som hon egentligen var skyldig honom, vilket senare bevisades.

Dessa män upplever alla att det räcker med att en kvinna säger att hon känner sig hotad för att myndigheterna skall reagera till kvinnornas fördel. Detta har för dem medfört att de är noggranna med sina kontakter till myndigheter och i kontakterna med sina före detta partners. Även Jörgen har den erfarenheten att kvinnor är anmälningsbenägna i syfte att få sin vilja igenom.

Mötet med myndigheter

Mattias upplevde att han blev bra bemött av de poliser som tjänstgjorde på den polisstation han sökte sig till för att få hjälp då han inte vågade gå hem efter att hans flickvän hotat att döda honom. Han upplevde att de tog honom på allvar, vilket han tror är för att de inte kunde undgå att se hur rädd han var eftersom han skakade så.

Mats, Staffan, Peter och Jörgen har däremot andra erfarenheter. De menar att personerna inom de sociala och rättsliga myndigheter varit oerhört partiska till kvinnans fördel; att kvinnan ses som trovärdig- inte mannen.

“Jag önskar att det fanns mer kunskap och öppenhet att ta till sig och inte det där rent reflexmässiga, liksom att stötta kvinnan alltid” (Peter).

Mats säger:

”Motparten har lyckats utmåla mig som någon hemsk person... och det går ju myndigheterna på, det är ju så lätt... det är ju så lätt att vara ombud och advokat för en mamma. Det finns ju inget lättare... man kan ju köra med vad som helst. Det räcker med att säga att mamman känner sig hotad, det räcker med att säga så”.

Filip delar denna syn på myndigheters reaktioner och säger att de reagerar schablonmässigt. Även i hans fall var den initiala reaktionen skepsis vilket han tror berodde på att han är man. Dock säger han att situationen nu är mycket bättre vad gäller kontakten med de sociala myndigheterna. Angående det ekonomiska säger han att det enligt polisen inte finns mycket att göra och att han där inte blivit speciellt bra bemött då polisen anser att de rör sig om ett, i deras ögon, mindre ekonomiskt brott.

Enligt männen återfinns detta ensidiga förhållningssätt, att män står för våldet mot kvinnor, i resten av samhället: bland vänner och arbetskamrater, i media, myndigheter och politiker. De menar att mannen ses som den våldsamma vilket får följder för de män som utsätts för misshandel både som individer och föräldrar.

Jörgen, som inte får träffa sina barn, menar också att samhället går ut med dubbla budskap:

”Man säger att ta pappaledigt och ta ert ansvar som pappor...och träffa era barn oftare...men hur då?”

DISKUSSION

Det gemensamma för männen, med undantag för Jörgen, är att de olika typerna av misshandel förekommer i olika kombinationer, d.v.s. att männen utsattes för minst två typer av misshandel av sina före detta partners. Det förekommer inga tydliga gränser mellan misshandelsformerna utan de olika formerna för våldet tenderar att flyta ihop. Detta gör att det inte helt går att särskilja effekterna av den misshandel som männen blivit utsatta för då formerna ofta förekommer i samma stund. Dock syns en gradering av misshandeln i männens berättelser över vad som har varit värst och vilka delar som inte varit lika ”allvarliga”.

Formerna för hur misshandeln här identifieras och presenteras kan diskuteras; vad kan anses vara misshandel/våld och vad är det inte? Finns någon gräns mellan utnyttjande och våld/misshandel? Utgångspunkten här är dock männens egna definitioner och det verkar som om de definierar sina upplevelser och de våldshandlingar de blivit utsatta för på ett likartat sätt vilket gett upphov till kategoriindelningen. Det ekonomiska utnyttjandet samt den psykiska misshandel som kan kopplas till barnen kunde eventuellt inkluderas under den psykiska misshandeln, dock har vi valt att presentera dem som separata former för misshandel då de i så stor grad skiljer sig från den psykiska misshandel som presenteras i den gängse forskningen, samt den bild männen ger av psykisk misshandel. Kategorierna psykisk misshandel som kan kopplas till barnen och ekonomiskt utnyttjande, har vi inte kunnat finna inom den tidigare forskningen om mansmisshandel. Dessa två former av misshandel visar på att män och kvinnor använder olika former för att kontrollera och utöva makt mot sin partner. Både psykisk misshandel som kan kopplas till barnen och ekonomisk utnyttjande upplevdes av männen som misshandel och de kände en stor maktlöshet, hjälplöshet och mådde psykiskt dåligt inför de handlingar kvinnan utsatte dem för.

De former för misshandel som Lundgren m.fl. redovisat, nämligen fysisk- och psykisk misshandel, fann vi även i vår undersökning. Den fysiska misshandeln ser snarlik ut med slag, sparkar etc. Däremot hade en av männen hotats och fysiskt misshandlats av en tredje part på uppdrag av kvinnan. Detta sker efter att de separerat emedan det fysiska våldet i de andra fallen upphör då förhållandet tar slut.

Konsekvenserna av den fysiska misshandeln verkar inte heller uppvisa några skillnader mellan könen; både män och kvinnor får blåmärken, muskelbristningar och ont i kroppen.

Den fysiska misshandeln av männen sker i hemmen vilket gör att den sker osynligt för omvärlden. Denna aspekt framkommer även i andra undersökningar; d.v.s. att kvinnornas aggressivitet framkommer oftare i hemmen än på andra ställen. Därmed får ingen veta om misshandeln såvida inte männen väljer att berätta om den eller om det tydligt syns på männen att de blivit utsatta för våld vilket även gäller för kvinnor som blir misshandlade.

I fråga om den psykiska misshandeln torde skillnaden främst handla om en skillnad i diskursen. Den psykiska misshandeln skulle därmed kunna likställas med Lundgren m.fl. definition av psykisk misshandel. En väsentlig skillnad är dock att då männen hotar att skada parets barn hotar kvinnorna i denna undersökning med att "ta barnet" ifrån mannen, alltså beröva männen kontakten med barnet, något som kvinnorna även verkställt, som vi kan se under kategorin psykisk misshandel som kan kopplas till barn.

Männen uttrycker här, men också i kategorin om fysisk misshandel, precis som kvinnorna, en rädsla över sin partners handlande och försöker undvika misshandeln genom att förutsäga kvinnans beteende och undvika situationer som skulle kunna leda till detta. Rädslan är också ständigt närvarande i männens liv under förhållandet. Dock kan denna rädsla, enligt Hydén, vara positiv i den bemärkelse att den utgör ett inre motstånd mot våldet och samtidigt medvetandegör för männen att de utsätts för felaktig behandling.

Allmänt kan sägas att männen fortfarande mådde eller hade mått mycket dåligt psykiskt på grund av det de genomgått och att de flesta av dem på grund av detta hade haft depressioner, något som är vanligt även bland misshandlade kvinnor. Några av männen hade även vid upprepade tillfällen haft suicidala tankar.

Det som är "nytt" i denna undersökning är den psykiska misshandel som kan kopplas till barn och det ekonomiska utnyttjandet. Den psykiska misshandel som kan kopplas till barn innebär att männen efter separationen inte får träffa sina barn eller att de får göra det endast sporadiskt. Dessutom ger männen här uttryck för att de upplever att kvinnorna använder barnen som "en slagpåse" i kontakten med dem, och att de utnyttjar barnen för sina egna syften. Kvinnorna sägs också vända barnen emot sina pappor genom att tala illa om pappan inför barnen. Detta påverkar högst troligt pappans och barnens förhållande negativt men denna aspekt verkar inte förhindra kvinnornas agerande utan snarare vara orsaken till handlandet. Orsaken till att de intervjuade männen efter separationen inte hade kontakt med

sina barn kunde enligt männen förklaras med att kvinnorna/mammorna inte tillät kontakt. Männens föräldraskap sker efter separationen på kvinnans villkor och de upplever en maktlöshet över att varken de eller de instanser de kontaktat för att få hjälp med att förändra situationen kan påverka den. Denna maktlöshet i kombination med saknaden efter barnen innebär för männen stora emotionella påfrestningar och utgör enligt dem även orsaken till deras psykiska problem.

Det kan diskuteras ifall det ekonomiska utnyttjandet kan klassificeras som ekonomisk misshandel, men männen själva använder denna benämning. Kvinnorna utnyttjar och kontrollerar männen genom att använda familjens ekonomi/pengar som ett maktmedel. Utnyttjandet och kontrollen upplevs av männen som ett övergrepp, vilket leder till osämja mellan parterna och till psykiska problem för männens del. Två av fallen borde kunna klassas som grava. Den ena av männen har systematiskt undanhållits sanningen om parets ekonomiska situation och har blivit av med allt han ägde. Den andra mannen utnyttjades ekonomiskt av sin före detta partner genom att hon vid tillfällena då hon inte fick använda deras gemensamma pengar till det hon ville hotade att ta barnen eller var otrevlig och aggressiv mot honom men också mot barnen eller vem som helst som råkade vara i närheten.

Mattias, Mats och Filip menar att deras egen snällhet och godtrogenhet då det gäller kvinnorna har lett till att situationen blivit som den är. Samtidigt anser de dock att man inte kan skydda sig mot det som skett vilket återspeglar en ambivalent ställning hos dem. De skyller på sig själva samtidigt som de säger att man inte kan skydda sig mot misshandeln.

Det förekommer skillnader mellan männen i deras kontakter med mansjourer, Föräldrar i Sverige och andra föreningar. Johan och Mats upplever att mansjourspersonalen inte klarar av att hantera det de går igenom samt att mansjourerna endast riktar in sig på misshandlande män, d.v.s. våld mot kvinnor. Det verkar som om personalens brist på kunskap om vad männen genomlevt bidrar till att männen upplever att mansjourerna inte kan hjälpa just dem. På denna punkt kan man jämföra männen med kvinnorna: enligt Hydén (2000) är det inte lätt för kvinnorna att finna hjälp då det är få som innehar en förståelse och kunskap om vad den misshandlade kvinnan utsatts för. Man kan dock anta att det är ännu svårare för männen att hitta hjälp och stöd eftersom det finns ännu mindre kunskap om hur denna typ av mansmisshandel ser ut, något som också delvis återspeglas av de mansjourer Johan och Mats kontaktat, där det huvudsakliga spørsmålet var mannen som den våldsutövande parten.

De som upplevt att de fått hjälp genom kontakten med olika föreningar är de män som fortgående kämpar för att få träffa sina barn. Av dessa har tre kontakter med ett flertal mansjourer och föreningar och Föräldrar i Sverige medan en av dem endast har kontakt med den sist nämnda. Gruppen Föräldrar i Sverige upplevs av dessa män som ett stort stöd dit de kunnat vända sig och därigenom känna att de inte är ensamma om sina problem, något de upplever som en lättnad.

En förklaring till mansjourernas och föreningarnas popularitet bland männen kan vara att många av dem har hemsidor på nätet som man kan besöka när man har tid för det och att detta kan göras anonymt. Samtidigt kan man ta del av andra människors inlägg vilket bidrar till upplevelsen om att man inte är ensam om problemet. Endast två av männen, Mattias och Peter, har inte kontaktat mansjourer eller någon förening för att få hjälp med sina problem. Dock märks hos Mattias ett tydligt behov av att få prata om det som hänt vilket han gjorde med vänner och familj.

Alla de intervjuade männen har valt att berätta om misshandeln för någon. En del har endast berättat om det för någon eller några av de allra närmaste; föräldrar, syskon, vänner. Avgörande för om de valt att berätta om misshandeln verkar vara sannolikheten för att bli trodda eller att de haft en tanke om att samhället måste förändras och att inget förändras så länge man inte talar om det. Det senare återspeglar en önskan om en ökad medvetenhet om mansmisshandel.

Att sex av männen inte velat prata om misshandeln på sin arbetsplats kan ha att göra med att de upplever arbetet som något positivt som erbjuder dem ett avbrott från de emotionella påfrestningar de utsatts för i sitt liv. Samtidigt framträder här dock en önskan om att vara som alla andra, att vara en man som av andra uppfattas som normal, d.v.s. en man som inte blir misshandlad. Därmed framkommer det en uppfattning bland männen att normala män inte blir misshandlade och att de ser sig själva som ”onormala” vilket kan ses som en kontrast till misshandlade kvinnor. Kvinnorna såg mannens handlingar som våld först efter separationen medan männen uppfattade våldet för vad det var redan under den pågående relationen (Lundgren et al. 2001:77).

Männen har självmant gett förklaringar till varför kvinnorna misshandlat dem. Bland förklaringarna återfinns tankar om orsaker i kvinnans socialisering, hennes barndom, och händelser som där påverkat henne. En annan förklaring som ges är att beteendet är onormalt och sjukt, männen delar en uppfattning om att friska människor inte betar sig så här. Därmed visar inte männen några tendenser till att uppfatta våldet som kärlek vilket Lundgren m.fl. däremot påvisar att kvinnor i deras undersökningar kan göra. Både Socialstyrelsens rapport samt Hydéns undersökning visar på svagheten i att utgå från endast den patriarkala förklaringsmodellen, vilket även vårt resultat visar, då kvinnor enligt den modellen endast brukar våld i självförsvar. Den patriarkala förklaringsmodellen som Lundgren m.fl. förespråkar är därmed inte tillräckligt täckande som förklaringsmodell för den misshandel som sker inom hemmen. Socialstyrelsens ekologiska modell däremot är mera flexibel och inkluderar fler orsaks- och förklaringsmodeller då den ser på samspelet mellan personliga, situationsbetingande och sociokulturella faktorer.

Staffan, Filip och Mats har av sina före detta kvinnliga partners anmälts ett flertal gånger till polisen. Gemensamt för dessa anmälningar är att de, enligt dem, är ogrundade och baseras på det faktum att kvinnorna vill misskreditera männen. De tre männen menar att kvinnorna förvånansvärt enkelt, utan att ifrågasättas om sina egentliga motiv, lyckas med detta. Vidare menar de att polisen eller andra myndigheter automatiskt tror på kvinnorna. Paralleller kan här dras till undersökningar om bemötande i sjukvården där människor som inte passar in i de stereotypa rollerna, förövare- heterosexuell man, offer- heterosexuell kvinna, inte uppmärksammas. Det stereotypa tänkandet skapar därmed gränser för vad man ser. Männen känner att de måste kunna bevisa allting, vad de gör, varför de befinner sig på den plats de gör och att de helst skall ha vittnen till allting. Alltså blir männen som redan genomgått misshandel och mår psykiskt dåligt ytterligare ifrågasatta med flera bördor att bära.

SLUTSATSER

Det samlade intrycket av upplevelserna männen uttrycker i intervjuerna är en djup smärta över vad de har genomgått och som många fortfarande genomgår varje dag, en maktlöshet som föräldrar och en misstro mot de samhälleliga instanser som skall finnas till för stöd och hjälp för människor som behöver det. Dessa män är en osynlig grupp i samhället, vilket gör att de inte förekommer i diskursen om misshandel inom hemmet. Detta skulle kunna förklara medias ointresse för att uppmärksamma ämnet, men det är däremot förvånande att ämnet inte har behandlats mer i forskning.

Resultatet i vår undersökning, trots att materialet är litet visar ändå på att mansmisshandel förekommer även i Sverige. Vi saknar och efterlyser därför en grundläggande forskning om mansmisshandel, i vilken form samt utsträckning den förekommer.

Undersökningar om våld som förekommer i hemmiljö kunde även med fördel genomföras med ett öppnare perspektiv, där alla familjemedlemmars aggressivitet och våldsamhet undersöks. Eventuellt skulle detta kunna ge möjlighet att lämna den många gånger förutbestämda bild av förövare och offer, och öppna upp för nya perspektiv var på nya mönster och förklaringsmodeller kan uppstå.

Noter

1. I omfångsundersökningen *Slagen dam*, utförd av Eva Lundgren m.fl. konstateras att 46 procent av de i undersökningen inkluderade kvinnorna har utsatts för våld av män. Jerzy Sarnecki, professor i kriminologi, har kritiserat undersökningen. Då våldet som kvinnorna i undersökningen utsatts för kan vara ”allt från fyllehot i en krogkö från en främmande man till systematisk misshandel under en livstid”, menar han att siffran 46 procent är en nonsenssiffra som inte säger någonting. Sarnecki menar att det är fel att bara rikta in sig på våld i stort, och frågar sig om det är någon människa på denna planet som aldrig utsatts för våld, och påpekar att ”skulle du fråga männen om våld så skulle du få en betydligt högre andel”. Det viktiga är enligt Sarnecki att titta på skillnaden i det våld som män och kvinnor utsätts för, då han menar att män utsätts för tillfälligt våld på stan, medan kvinnor mer utsätts för systematiskt våld i hemmet (<http://www.aftonbladet.se/vss/kvinna/story/utskrift/0,3258,56222,00.html> 2003-08-07).

Kritik har även framförts mot den typ av undersökningsmetod som Lundgren m.fl. har använt i detta fall, d.v.s. att endast fråga kvinnorna om de har blivit utsatta för våld och inte om de själva har brukat våld mot sin partner. I internationella studier där man frågat både män och kvinnor om de varit offer/utövare av våld i sin relation, har resultaten i en del fall visat en annan bild än den stereotypa bild där mannen slår och kvinnan är offer (Man beaters behind closed doors, Melanie Phillips. The Sunday Times, 2003-08-07 <http://fact.on.ca/news/news0011/ti001119.htm>).

LITTERATURLISTA

Ekselius, Eva.1983. *Våld mot kvinnor. Om kvinnomisshandel, våldtäckt, incest och sexuella övergrepp på barn*. Stockholm: Prisma.

Fineman, Martha & Mykitiuk, Roxanne. 1994. *The public nature of private violence the discovery of domestic abuse*. New York: Routledge.

Freivalds, Laila.1997. Inledning. I Olsson, Monika & Wiklund, Gunilla (Red.), *Våld mot kvinnor*.(s.7- 12). BRÅ rapport 1997:2. Stockholm: Printus.

Gelles, J Richard., Straus, A Murray & Steinmetz, K Suzanne.1981. *Behind closed doors. Violence in the American family*. New York: Anchor books.

Hydén, Margareta. 2000. Att lämna den man som slå. Om misshandlade kvinnors rädsla efter uppbrottet. I Sahlin, Ingrid & Åkerström, Malin (Red.), *Det lokala våldet. Om rädsla rasism och social kontroll* (s. 210- 236). Stockholm: Liber AB.

Lundgren, Eva. 1991. *Våldets normaliserings process. Två parter- två strategier*. Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer i Sverige (ROKS).

Lundgren, Eva., Heimer, Gun., Westerstrand, Jenny & Kalliokoski, Anne-Marie. 2000. *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige- en omfattningsundersökning*. Umeå: Åströms tryckeri.

Renck, Barbro. 1997. *Brottsoffer i ett folkhälsoperspektiv. Några typologier och förklaringsmodeller*. (Diss.). Göteborg : Nordiska hälsovårdshögskolan.

Straus, A Murray. 1993. Physical assaults by wives a major social problem. I Gelles, J Richard & Loseke, R Donileen (Red.). *Current controversies on family violence* (s. 67-87). California: SAGE.

Wallén, Göran.1996. *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Tidskrifter och rapporter

Malcolm, J. George .1994. Riding the Donkey Backwards. Men as the Unacceptable Victims of Marital Violence. *The Journal of Men's Studies* (s.137-159). Volume 3, Number 2.

Renck, Barbro. 1993. Vårdpersonalens förhållningssätt till patienter som utsatts för våld. En förklaringsansats. *Nummer 2. Centrum för folkhälsoforskning*. Karlstad. Landstinget i Värmland.

Socialstyrelsen. 2001. *Våldsutsatta kvinnor. Ett utbildningsmaterial för hälso- och sjukvårdens personal*. Stockholm: KopieCenter.

Web- dokument

Gårdfeldt, Lars. 1999. Makt och kärlek. Våld i homorelationer. I Socialpolitik, nummer 1. Tema kvinnor, män och könsroller
(2003-08-07, <http://www.socialpolitik.com/gamlanummer/arkiv1999/991/99108.html>)

Regeringskansliet. 2001. *Uppföljning av kvinnofridsreformen*. Faktablad.
(2003-08-07, http://naring.regeringen.se/pressinfo/faktablad/PDF/n2001_005.pdf).

INTERVJUGUIDE

Före intervjun:

- berätta om undersökningen
- berätta om intervjun (hur den är upplagd, tid)
- intervjupersonen kommer att framställas anonymt
- intervjun bandas
- eventuella frågor

Frågor om intervjupersonens bakgrund:

- ålder
- utbildning/yrke
- uppgifter om misshandeln: när, var, vem misshandlade, under hur lång tid, typ av våld, eventuella orsaker till misshandeln
- frågor om förhållandet: hur länge de varit tillsammans då misshandeln började, barn i förhållandet
- frågor om kvinnan: ålder, utbildning/yrke
- kontakter till myndigheter eller mansjourer

INTERVJUFRÅGOR

- Har du berättat för någon om misshandeln?
Om ja, för vem?
Om inte, varför?
När berättade du om det?
Varför berättade du om det då?

- Hur känns det för dig att prata/berätta om att du blivit/blr utsatt för misshandel av din fru/sambo/flickvän?
- Hur upplever du att de människor du berättat för reagerat på det?
Hur känns deras reaktioner?
Varför tror du, att de reagerat som de gjort?
- Hur upplever du att du blivit bemött efter att du berättat om misshandeln?
- Har du någon gång ångrat att du berättat om misshandeln?
Om ja- varför?
När- i vilken situation?
- Har du försökt dölja för någon att du har blivit misshandlad?
Varför?
För vem?
På vilket sätt?